

บทความวิจัย (ม.ค. – มิ.ย. 2562)
การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล

สงบ อินทรมณี, 18 เพชรเกษม 48 แยก 39 แขวงบางด้วน เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร 10160, คณะศึกษาศาสตร์
 สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์ 85/1 หมู่ 2 ถนนแจ้งวัฒนะ ตำบลบางตลาด อำเภอปากเกร็ด นนทบุรี 11120,
 e-mail: sangobint@pim.ac.th, โทร : 086 371 7149.

บทคัดย่อ

การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลเป็นการบริหารการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา และการบริหารเทคโนโลยีสำหรับสถานศึกษาไปพร้อมกัน ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงที่ไม่สามารถหยุดยั้งได้ รวมทั้งมีการนิเทศ ติดตาม ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลให้สอดคล้องกับนโยบายและเป้าหมายที่ครอบคลุมภารกิจของสถานศึกษา ประเด็นสำคัญในการบริหารการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา ได้แก่ การสร้างวัฒนธรรมสถานศึกษาที่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลง การจัดการความรู้ในสถานศึกษา ยุคดิจิทัล และการทำงานอย่างเป็นเครือข่าย ส่วนการบริหารเทคโนโลยีสำหรับสถานศึกษา ได้แก่ การยอมรับเทคโนโลยี นวัตกรรมและการเปลี่ยนแปลง รวมทั้งการเข้าถึงเทคโนโลยี โดยผู้บริหารสถานศึกษาที่มีสมรรถนะในการเชื่อมโยงความคิดและความรู้ให้กับผู้เรียนที่เป็นกลุ่มคนที่เกิดในยุคดิจิทัล ในขณะที่ครูและผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกลุ่มคนที่อพยพเข้ามาสู่ยุคดิจิทัล ให้บรรลุเป้าหมายสำคัญของการศึกษา คือ คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างมีความสุข ประสบความสำเร็จในการทำงาน ส่งผลต่อการพัฒนาชุมชน สังคม และประเทศชาติ สามารถแข่งขันกับนานาชาติ ประเทศ โดยรักษาเอกลักษณ์ ศิลปะ วัฒนธรรม รวมทั้งคุณธรรม จริยธรรมตามหลักศาสนา อย่างยั่งยืน สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคดิจิทัล

คำสำคัญ: ยุคดิจิทัล/ การบริหารการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา/ การบริหารเทคโนโลยีสำหรับสถานศึกษา/ การบริหารสถานศึกษา/ ศตวรรษที่ 21

Received: February 5, 2019, **Accepted** March 2, 2019

School Management in Digital Era

Sangob Intaramanee, 18 Petchkasem Rd. 48 Intersection 39, Bang Duan, Phasi Charoen, Bangkok 10160,
 Faculty of Education, Panyapiwat Institute of Management 85/1 Moo 2 Chaengwattana Road.,
 Pak Kred, Nonthaburi 11120, Thailand, e-mail: sangobint@pim.ac.th, Phone: 086 371 7149.

Abstract

School administration in Digital Era is the management of educational change and management of educational technology simultaneously, among the changes of the environment both inside and outside school that could not be stopped. Key issues in educational change management include creating a culture that is conducive to educational change, an educational knowledge management in digital era and a working in a network. The management of educational technology include adoption of technology, innovation and the change, and an access to technology. Which are done by educational administrators who have skills and competencies to connect ideas and knowledge to students who are digital native by teachers and school administrators who are digital immigrant to achieve the important goal of education, that are all Thai people receive quality education and lifelong learning. Live happily, successful in work, affecting community development, society and nation, able to compete with many

countries, by maintaining identity, art, culture and morality ethical principles according to sustainable religion, in line with the philosophy of sufficiency economy and changes in the digital era.

Keywords: Digital Era/ Management of Educational Change/ Management of educational technology/ School administration/ 21st century

คำขอบคุณ: งานวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนจากคณะศึกษาศาสตร์ สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์

บทนำ

ในศตวรรษที่ 21 นี้ องค์กรทุกองค์กร ทุกระดับ ต่างเผชิญกับสภาวะการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่ไม่สามารถหยุดยั้งได้ ทั้งการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน (ASEAN Community) ในปี 2558 ซึ่งเป็นระยะเวลาของยุคดิจิทัล ที่มีการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT: Information and Communication Technology) การขยายโครงข่ายอินเทอร์เน็ต ความเร็วสูงที่ครอบคลุมเกือบทุกพื้นที่ และคนเกือบทุกคน เกือบทุกวัยต่างใช้เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสารในชีวิตประจำวัน เช่น สมาร์ทโฟนและสมาร์ททีวี (National Statistical Office, 2018) การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ ล้วนส่งผลกระทบต่อการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล เช่นเดียวกับสถานการณ์ “VUCA World” ที่รวมอักษรย่อมาจาก ความผันผวน (Volatility) ความไม่แน่นอน (Uncertainty) ความสลับซับซ้อน (Complexity) และความคลุมเครือ (Ambiguity) เป็นคำที่ทางกองทัพสหรัฐอเมริกาเรียกสถานการณ์ในสงครามที่อัฟริกาและอิรัก ซึ่งมีการนำมาใช้ในทางธุรกิจที่มีการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วด้วย โดยที่ “VUCA World” เปลี่ยนแนวคิดจาก “แก้ปัญหาและวางแผนเพื่อลดความไม่แน่นอน” ไปสู่ “การขับเคลื่อนอย่างรวดเร็ว” ได้แก่ “การมีส่วนร่วม การพัฒนาอย่างต่อเนื่อง การตัดสินใจที่รวดเร็ว และการทำงานเชิงรุก” ทำให้ผู้นาองค์กรรวมทั้งผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลต้องตระหนักถึงความสำคัญของการเปลี่ยนแปลงนี้ เพื่อให้สามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Sasima Suk-Sawang, 2017) ผู้บริหารสถานศึกษาต้องทำความเข้าใจและเตรียมพร้อมนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในระบบดิจิทัลหรือเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีอยู่ เช่น โทรศัพท์ คอมพิวเตอร์ โปรแกรมคอมพิวเตอร์ แอปพลิเคชัน สื่อออนไลน์ มาใช้ประโยชน์สำหรับการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงนี้ด้วยเช่นกัน

การเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษายุคดิจิทัลที่ส่งผลกระทบต่อการบริหารสถานศึกษา

นอกจากการเปลี่ยนแปลงพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร การขยายโครงข่ายอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง รวมทั้งการที่คนเกือบทุกคนต่างมีเครื่องใช้ในชีวิตประจำวันที่สามารถประมวลผลนำเสนอได้เสมือนคอมพิวเตอร์ตั้งโต๊ะ ดังที่กล่าวแล้ว ยังมีการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมทั้งภายนอกและภายในสถานศึกษาที่สำคัญสำหรับการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลโดยสังเขปดังนี้

พฤติกรรมการใช้ชีวิต

คนยุคดิจิทัลเป็นกลุ่มคนที่ต้องการความสำเร็จและการยอมรับที่รวดเร็ว ไม่ยึดติดกับองค์กร พร้อมทั้งจะเปลี่ยนงานตลอดเวลา และนิยมทำงานแบบอิสระ ดังนั้น การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลจึงต้องวางแผนการบริหารงานบุคคลให้ชัดเจน พัฒนา สร้างขวัญและกำลังใจให้ตรงความต้องการทั้งของสถานศึกษา ครู ผู้เรียน ผู้ปกครอง และผู้เกี่ยวข้อง ที่มีความสามารถให้อยู่กับสถานศึกษาได้นาน ๆ

ผู้เรียนและการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล

ผู้เรียนในยุคดิจิทัล (digital generation) เป็นกลุ่มคนที่เกิดในช่วงปลายศตวรรษที่ 20 ตั้งแต่ ปี ค.ศ.1995 จนถึงปัจจุบัน เกิด เติบโตและคุ้นเคยกับเทคโนโลยียุคดิจิทัล เรียกว่า ชาวดิจิทัลโดยกำเนิด (digital native) ต่างจากผู้บริหารสถานศึกษาและครูรวมทั้งพ่อแม่ที่เกิดก่อนยุคดิจิทัล เป็นผู้ที่ได้รับเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ เป็นคนกลุ่มที่อพยพเข้ามาสู่ยุคดิจิทัล (digital immigrant) ที่จะคุ้นเคยกับสื่อและเทคโนโลยียุคดิจิทัลเมื่อสมองพัฒนาเต็มที่แล้ว (Nuanchan Jutapakdeekul, 2015)

ผู้เรียนในยุคดิจิทัลมีความจำเกี่ยวกับภาพ (visual memory) และประมวลผลข้อมูลจากภาพได้ดีกว่าข้อความตัวหนังสือ ชอบมองภาพที่มีสีสันสดใสมากกว่าสีมืดๆ ชอบการเรียนรู้ผ่านรูปภาพ คลิปวิดีโอที่มีภาพเคลื่อนไหว (visual learner) และรับรู้ความรู้สึกจากการเคลื่อนไหวร่างกาย (kinesthetic learner) มากกว่าเรียนรู้จากการฟังครูสอนหรืออธิบาย (auditory learner) ดังนั้น เด็กเล็กที่ยังอ่านหนังสือไม่ออก เขียนหนังสือไม่เป็นแต่คุ้นเคยการใช้สื่อดิจิทัล จึงไม่สนใจการ

เรียนรู้จากการอ่านหนังสือ (reading learner) เพราะทำยากกว่าการใช้เนื้อนบนหน้าจอมอนิเตอร์หรือการดูคลิปวิดีโอ เป็นผลให้ในระยะยาว เด็กจะตั้งใจเรียนในห้องเรียนน้อยลง และไม่สนใจการเรียนรู้จากการอ่านหนังสือ (Ian Jukes, 2007)

ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และผู้ปกครอง จึงควรเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนยุคดิจิทัล โดยพัฒนาให้ผู้เรียนให้มีปฏิสัมพันธ์กับคนรอบข้างก่อนการเริ่มใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร มีการเรียนรู้การอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม เข้าใจอารมณ์ตนเองและผู้อื่น เอาใจเขา มาใส่ใจเรา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อผู้อื่น ซึ่งจะทำให้ได้รับการยอมรับทางสังคม (social recognition) รู้สึกมีความสุข มีคุณค่า นำไปสู่ความสำเร็จในการเรียนและการทำงานต่อไป (Nuanchan Jutapakdeekul, 2015)

ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในยุคดิจิทัลต้องตระหนักการเปลี่ยนแปลง

ผู้บริหารสถานศึกษาและครูรวมทั้งผู้ปกครองในยุคดิจิทัล เป็นผู้ที่ได้รับเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารยุคดิจิทัลมาใช้ เป็นคนกลุ่มที่อพยพเข้ามาสู่ยุคดิจิทัล ค้นเคยกับสื่อและเทคโนโลยียุคดิจิทัลเมื่อสมองพัฒนาเต็มที่แล้ว โดยที่ผู้บริหารสถานศึกษามีภารกิจสำคัญในการบริหารงานทั้งทางด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคลและการบริหารทั่วไป ซึ่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ได้กำหนดให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาในเรื่องดังกล่าว ไปยังคณะกรรมการและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง สถานศึกษาจึงมีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ การบริหาร ด้านวิชาการ งบประมาณ บริหารงานบุคคล และบริหารทั่วไป เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ด้านการศึกษามาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ ในขณะที่เดียวกันต้องให้เกิดผลสัมฤทธิ์สอดคล้องกับบริบทของชุมชนที่สถานศึกษาตั้งอยู่ โดยสถานศึกษาแต่ละแห่งต้องกำหนดเป้าหมายของตนเองในการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นทั้งคนดี คนเก่ง และคนมีความสุข ณ ระดับใด ระดับหนึ่ง อาจแตกต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี และความคาดหวังของผู้ปกครองเกี่ยวกับการศึกษา (Ministry of Education, 2007, หน้า 29)

เทคโนโลยีและนวัตกรรมการเรียนรู้

ยุคดิจิทัลเป็นยุคที่เครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น โทรศัพท์ โทรทัศน์ นาฬิกา เป็นต้น สามารถเชื่อมต่อข้อมูลระหว่างกัน สามารถประมวลผลนำเสนอได้อย่างสะดวกและรวดเร็วเสมือนคอมพิวเตอร์ตั้งโต๊ะ รวมทั้งการที่คนเกือบทุกคน และทุกวัยต่างมีเครื่องใช้ในชีวิตประจำวันเหล่านี้ (National Statistical Office, 2018) จึงทำให้โลกยุคดิจิทัลมีลักษณะเป็น 1) โลกที่ไร้พรมแดน หมายถึง การเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร และสารสนเทศได้ทุกที่ทุกเวลาอย่างไม่มีขอบเขต 2) โลกที่แคบลง หมายถึง การเดินทางติดต่อสื่อสารที่รวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากขึ้น และ 3) โลกที่หมุนเร็วขึ้น หมายถึง วิถีความเป็นอยู่ที่สะดวกและหลากหลาย สามารถทำกิจกรรมในช่วงเวลาหนึ่งๆ ได้มากกว่ายุคที่ผ่านมา (Sukanya Chaemchoy, 2015)

ความก้าวหน้าในการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารดังกล่าวทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาอย่างมากมาย รูปแบบการจัดการศึกษาเปลี่ยนแปลงไปจากการสอนที่เน้นการถ่ายทอดจากครูผู้สอนสู่ผู้เรียน เป็นการจัดการศึกษาแบบการเป็นหุ้นส่วนในการเรียนรู้ (Partnering) ทั้งนี้ ศาสตราจารย์ นพ.วิจารณ์ พานิช ได้วิเคราะห์แนวทางการศึกษาไทยในศตวรรษที่ 21 สรุปได้ว่า 1) เนื้อวิชา (Subject Matter) ยังคงความเข้มข้นไม่เปลี่ยนแปลง ที่แตกต่างคือวิธีการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง และมีผลงานที่ใช้ได้จริง และเป็นประโยชน์ต่อสังคม 2) ทักษะชีวิต (Life and Professional Skill) ที่จำเป็น คือความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น (Collaboration Skill) 3) ทักษะและความรักในการเรียนรู้ ที่จำเป็น คือ ความรักการเรียนรู้และพัฒนาทักษะในการหาความรู้ ทักษะการเชื่อมโยงและต่อยอดความรู้จากแต่ละสาขาให้เป็นผลงานใหม่ที่มีคุณค่าสูงขึ้น รวมทั้งการระดมสมองจากกลุ่มคนที่หลากหลาย และ 4) ทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology Skill) ผู้เรียนในยุคดิจิทัลควรได้รับการฝึกฝนพัฒนาทักษะนี้ในการศึกษาหาความรู้และใช้ประโยชน์อย่างถูกต้อง (Vicharn Panich, 2013)

กล่าวโดยสรุปได้ว่า สถานศึกษาในยุคดิจิทัลได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมทั้งภายนอกและภายในสถานศึกษา ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร การขยายโครงข่ายอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง การที่คนเกือบทุกคนต่างมีเครื่องใช้ในชีวิตประจำวันที่สามารถประมวลผลนำเสนอได้เสมือนคอมพิวเตอร์ตั้งโต๊ะ การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ พฤติกรรมการใช้ชีวิต ผู้เรียนและการเรียนรู้ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู รวมทั้งเทคโนโลยีและนวัตกรรมการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ล้วนส่งผลกระทบต่อการบริหารสถานศึกษาที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องทำความเข้าใจและเตรียมพร้อมสำหรับการบริหารสถานศึกษา เพื่อจัดการศึกษาให้พัฒนาคนให้มีความสามารถ มีศักยภาพเต็มสมบูรณ์ ส่งผลต่อการพัฒนาชุมชน สังคม และประเทศชาติ นำไปสู่การพัฒนาประเทศที่ยั่งยืน แข่งขันกับนานาชาติประเทศ โดยที่สามารถ

รักษาเอกลักษณ์ ศิลปะ วัฒนธรรม รวมทั้งคุณธรรม จริยธรรมตามหลักศาสนา อันเป็นคุณลักษณะของความเป็นไทยให้ยั่งยืนต่อไป

หลักการบริหารสถานศึกษา เป้าหมายการบริหาร และ ทักษะ ของผู้บริหารสถานศึกษา ครู และ ผู้เรียน ในยุคดิจิทัล

การเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมทั้งภายนอกและภายในสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ที่กล่าวมาแล้วล้วนส่งผลกระทบต่อการบริหารสถานศึกษา โดยที่หลักการบริหารสถานศึกษา เป้าหมายการบริหาร และ ทักษะ ของผู้บริหารสถานศึกษา ครู และ ผู้เรียน ในยุคดิจิทัล มีดังนี้

หลักการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล

การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลมีหลักการสำคัญประการหนึ่งในการพัฒนาระบบบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนโดยใช้เทคโนโลยีและการสื่อสาร ส่งเสริมให้ครู ผู้เรียน ผู้ปกครอง และผู้เกี่ยวข้องสามารถเข้าถึงเทคโนโลยี ข้อมูลข่าวสาร สื่อการเรียนรู้และบริการของสถานศึกษา โดยมีการวางแผนและดำเนินการพัฒนาระบบเทคโนโลยีดิจิทัลให้พร้อมไปสู่การดำเนินให้บริการผู้เกี่ยวข้องต่อไป

เป้าหมายการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล

ผู้บริหารสถานศึกษาต้องวางเป้าหมายการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ดังนี้

1. ผู้บริหารสถานศึกษาต้องพัฒนาตนเองให้มีวิสัยทัศน์ ตระหนัก เห็นความสำคัญ และใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการยกระดับการบริหารจัดการสถานศึกษาและการเรียนรู้ของผู้เรียน รวมทั้งเป็นผู้นำในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการจัดการเรียนรู้ในมิติต่างๆ
2. ผู้บริหารสถานศึกษาต้องส่งเสริมพัฒนาครู ให้มีวิสัยทัศน์ ตระหนัก เห็นความสำคัญ และมีทักษะในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ และส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ มีทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร
3. ผู้บริหารสถานศึกษาควรเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันการบริหารจัดการการศึกษาและยกระดับคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา
4. ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยเทคนิควิธีการที่ทันสมัยโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร
5. ผู้บริหารสถานศึกษาควรสร้างโอกาสทางสังคม สร้างความเท่าเทียมกันทางสังคม และสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้เรียน ผู้ปกครอง และชุมชน ในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ยกระดับคุณภาพการศึกษาและคุณภาพชีวิตของผู้เรียน

ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล

ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลต้องมีทักษะเกี่ยวกับการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีและสารสนเทศโดยการมีวิสัยทัศน์ในการใช้ข้อมูลจากเทคโนโลยีและสารสนเทศให้เกิดประโยชน์โดยการสร้างมูลค่าเพิ่มในการบริหารจัดการสถานศึกษาและการจัดการเรียนการสอน ส่งเสริมให้ครูนำเทคโนโลยีและสารสนเทศใหม่ๆ มาสร้างความโดดเด่นที่แตกต่างจากสถานศึกษาอื่นๆ ให้ประสบความสำเร็จที่เหนือความคาดหมายกับผู้เรียน ผู้ปกครอง และผู้เกี่ยวข้อง จัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมการทำงาน วัฒนธรรมองค์กร ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ ผลักดันให้ครู และผู้เรียนคิดค้นนวัตกรรมการบริหารจัดการและนวัตกรรมการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง รวมทั้ง มีการใช้ประโยชน์จากความรู้ ความเชี่ยวชาญ และศักยภาพของครู ผู้เรียน และผู้เกี่ยวข้อง

ทักษะของครูในยุคดิจิทัล

ครูในยุคดิจิทัลต้องมีทักษะเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีและสารสนเทศ มีความตระหนัก เห็นความสำคัญในการเรียนรู้ มีประเด็นการเรียนรู้ มีทักษะการตั้งคำถามในการเรียนรู้ สามารถหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ผ่านสื่อดิจิทัล Social Medias โดยที่ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมสนับสนุนในการจัดหาอุปกรณ์ เครื่องมือทางเทคโนโลยีและสารสนเทศเพื่อส่งเสริมครูให้เรียนรู้สิ่งที่อยากรู้ได้ทั่วโลกด้วยตนเอง สามารถเข้าถึงข้อมูลที่ต้องการ แปลงข้อมูลเป็นสารสนเทศ นำไปบูรณาการจนเกิดปัญหา ทั้งนี้ ปัญหาการใช้เทคโนโลยีและสารสนเทศในการเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ ส่วนใหญ่เกิดกับครูสูงอายุ ที่มีอายุ 50 ปีขึ้นไปที่จะปฏิเสธการใช้เทคโนโลยีและสารสนเทศทุกรูปแบบ นอกจากนั้นยังมีปัญหาเกี่ยวกับทักษะการค้นหาข้อมูลเทคโนโลยีและสารสนเทศ ด้านการเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับการใช้ Keyword ในการสืบค้นที่ไม่ครอบคลุม ทำให้ได้ข้อมูลไม่ตรงกับความต้องการหรือไม่ทราบแหล่งสืบค้นที่มากพอ รวมทั้งการไม่ใช้ภาษาอังกฤษในการสืบค้น ทำให้ได้ข้อมูลที่จำกัด มีปัญหาเกี่ยวกับการประเมินข้อมูล ได้แก่ ความทันสมัย ความน่าเชื่อถือ ความถูกต้อง ซึ่งเป็นข้อจำกัดในการเข้าถึงข้อมูล (Yamkasikorn, Jiraro and Phothong, 2015; Yamkasikorn, Jiraro and Phothong, 2016) นอกจากนี้ครูจำนวนมากยังขาดทักษะด้าน

เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ทำให้การรับรู้ข้อมูล หรือมีแหล่งค้นคว้าน้อยกว่าผู้เรียน (Passakorn Ruengrong et al, 2014)

ทักษะของผู้เรียนในยุคดิจิทัล

ทักษะของผู้เรียนในยุคดิจิทัลเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีและสารสนเทศ ได้แก่ ความตระหนัก ทักษะคิด และความสามารถในการใช้เครื่องมือเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม มีทักษะการสืบค้นจากอินเทอร์เน็ต การเข้าถึงและใช้สารสนเทศบนเว็บไซต์ ความรู้เรื่องภาษาคอมพิวเตอร์เบื้องต้น และการประเมินเนื้อหาสารสนเทศ (Gilster, 1997 อ้างถึงใน พรชนิตร์ ลีนาราช, 2017, หน้า 79) นอกจากนี้ผู้เรียนควรมีทักษะที่หลากหลาย มีกระบวนการคิดและเทคนิคที่จำเป็นในการค้นหา ทำความเข้าใจ การประเมิน การสร้างและการสื่อสารสารสนเทศดิจิทัล มีทักษะในการเลือกใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมในการสื่อสารและการทำงาน และมีทักษะการรู้ดิจิทัล และการเข้าร่วมกิจกรรมประชาคม และการเข้าร่วมในชุมชนอย่างรับผิดชอบ (Cordell, 2013)

แนวทางการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล

การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล เป็นการดำเนินการต่างๆ ตามภารกิจของสถานศึกษา ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ บริหารงานบุคคล และบริหารทั่วไปโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผลทั้งในเรื่องการจัดการเรียนรู้และการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ระดับคุณภาพ การศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดยยึดหลักธรรมาภิบาลในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ซึ่งประกอบด้วย ยุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อนที่หลายประการ ประการสำคัญที่เกี่ยวข้องโดยตรง ได้แก่การจัดการความรู้เพื่อส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และธรรมาภิบาล (Good governance principles in the Constitution of the Kingdom of Thailand BE 2560) ทั้งนี้ต้องเกิดการรับรู้และร่วมมือดำเนินการกระบวนการในการบริหารสถานศึกษา สร้างความพึงพอใจในการปฏิบัติงานทำให้เกิดความร่วมมือและความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษา ครู ผู้เรียนผู้ปกครอง และองค์การที่เกี่ยวข้อง

การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลนอกจากต้องดำเนินการตามหลักการดังกล่าวนี้แล้ว ควรต้องมีการบริหารการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา การบริหารเทคโนโลยีสำหรับสถานศึกษา และการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล และส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีไปพร้อมกัน มีแนวทางโดยสังเขปดังนี้

1. การบริหารการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา

การบริหารการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาในสถานศึกษายุคดิจิทัล มีประเด็นสำคัญดังนี้

1.1 การกำหนดนโยบายและการส่งเสริมสนับสนุน ผู้บริหารสถานศึกษากำหนดนโยบายและส่งเสริมสนับสนุนงบประมาณสำหรับสถานศึกษาใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารสำหรับการบริหารจัดการให้ครอบคลุมภารกิจของสถานศึกษา ทั้งในด้านวิชาการ งบประมาณ บริหารงานบุคคล และบริหารทั่วไป

1.2 การเสริมสร้างพัฒนาภาวะผู้นำ หน่วยงานต้นสังกัดของผู้บริหารสถานศึกษา มีการส่งเสริมพัฒนาภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา ครู และผู้ปกครอง เพื่อนำไปสู่การส่งเสริมพัฒนาผู้เรียนในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการเรียนรู้ยุคดิจิทัล

1.3 การสร้างวัฒนธรรมสถานศึกษาที่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลง ผู้บริหารสถานศึกษาสร้างบรรยากาศสิ่งแวดล้อมให้เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลงจากเดิม ไปสู่การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารสำหรับการบริหารจัดการและการเรียนรู้ ทั้งนี้ การสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลงนี้ เป็นการทำงานร่วมกันของผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษา ที่ต้องการเวลาในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมคนในสถานศึกษาให้มีความเห็นและทำงานร่วมกัน สู่เป้าหมายเดียวกัน

1.4 การส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เป็นการพัฒนาที่เชื่อมโยงความรู้กับการทำงานตามภารกิจของครูและบุคลากรทางการศึกษา ให้สอดคล้องกับบริบท สภาพปัญหา และความต้องการของครูและบุคลากรทางการศึกษา เป็นการเรียนรู้แบบทีม ก่อให้เกิดพลังในการเปลี่ยนแปลง เช่น การประชุม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ การอบรม การสัมมนา การศึกษาดูงาน เป็นต้น เป็นการแบ่งปันความเชื่อและความเข้าใจ เสริมสร้างปฏิสัมพันธ์และการมีส่วนร่วม การพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน การมีทำที่ถ้อยอาศัยซึ่งกันและกัน การตระหนักถึงมุมมองแต่ละคนและกลุ่มที่เห็นต่าง การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนอย่างมีความหมาย ซึ่งสามารถนำเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาช่วยในการเรียนรู้ แบ่งปันข้อมูล และการแบ่งปันข้อมูลได้ (Westheimer, 1999 as cited in Yamkasikorn, 2016)

1.5 การจัดการความรู้ในสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาบริหารการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาในสถานศึกษา โดยกระตุ้น ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการจัดการความรู้ในสถานศึกษา เพื่อเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ สามารถนำองค์การสู่การเป็นผู้นำ โดยพัฒนาความรู้ สร้างนวัตกรรมในการปฏิบัติงาน พร้อมรับความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น การจัดการความรู้มีความสำคัญในการสร้างความรู้สึกร่วมของคนในสถานศึกษา สร้างความภาคภูมิใจในการทำงานและกระตุ้นให้คนทำงานเต็มตามศักยภาพ

1.6 การทำงานอย่างเป็นเครือข่าย การบริหารการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาในสถานศึกษายุคดิจิทัล จำเป็นต้องสร้างเครือข่ายความร่วมมือเพื่อการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และทำงานร่วมกัน เพื่อผลักดันการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งมีการทำงานร่วมกับองค์กรอื่นที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้ปกครอง สถานประกอบการ เป็นต้น เพื่อเตรียมความพร้อมให้กับผู้เรียนในการเข้าสู่การทำงาน และการศึกษาต่อ

กล่าวได้ว่าประเด็นสำคัญในการบริหารการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา ได้แก่ การสร้างวัฒนธรรมสถานศึกษาที่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลง การจัดการความรู้ในสถานศึกษายุคดิจิทัล และการทำงานอย่างเป็นเครือข่าย

2. การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารสำหรับสถานศึกษา

การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารสำหรับสถานศึกษายุคดิจิทัล มีประเด็นสำคัญมีดังนี้

2.1 การยอมรับเทคโนโลยีและการเปลี่ยนแปลง ภารกิจที่สำคัญในการบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล คือ ผู้บริหารสถานศึกษาเข้าใจแนวคิดการยอมรับเทคโนโลยี นวัตกรรมและการเปลี่ยนแปลงทั้ง ในระดับบุคคล และระดับองค์กร (Sukanya Chaemchoy, 2015) โดยที่การยอมรับระดับบุคคลนี้ มีการยอมรับที่ไม่เท่ากัน และมีขั้นตอนของการยอมรับที่แตกต่างกันด้วย ส่วนการยอมรับในระดับองค์กรนั้น เป็นการนำเทคโนโลยี นวัตกรรม ที่วิเคราะห์แล้วว่าเป็นประโยชน์ มาทดลองใช้ เพื่อให้เกิดการยอมรับ นำไปสู่วัฒนธรรมของสถานศึกษา

2.2 การเข้าถึงเทคโนโลยี การบริหารเทคโนโลยีสำหรับสถานศึกษายุคดิจิทัลที่สำคัญ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถส่งเสริมสนับสนุนให้ครูนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน พร้อมกับใช้เป็นเครื่องมือในการค้นคว้าพัฒนาความรู้ของตน รวมทั้งสามารถนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารจัดการสถานศึกษา โดยกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาของโรงเรียน รวมทั้งมีแผนการจัดการที่ชัดเจน มีการวางโครงสร้างพื้นฐานที่เกี่ยวข้องทั้งสถานที่ อุปกรณ์ต่างๆ และการพัฒนาบุคลากร

2.3 การเสริมสร้างการยอมรับให้แก่ผู้เกี่ยวข้อง ผู้บริหารสถานศึกษาสื่อสารสร้างความเข้าใจ สร้างการยอมรับ และจูงใจให้ครู บุคลากรทางการศึกษา ผู้เรียน และผู้ปกครองใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารจัดการและการพัฒนาผู้เรียน

2.4 การเสริมสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ด้วยกันโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ส่งเสริมให้ครูพัฒนาตนเองในเรื่องไอซีที นำไอซีทีมาเป็นเครื่องมือในการจัดการเรียนรู้และเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน มีการอบรม แลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบที่หลากหลาย แล้วนำมาประยุกต์ใช้ในบริบทของตน

2.5 การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดและการเรียนการสอนของครูและการศึกษาค้นคว้าของผู้เรียน ครูมีการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการศึกษาค้นคว้า หรือเป็นเครื่องมือในการสืบค้นข้อมูล การติดต่อสื่อสาร การสร้างผลงานทางวิชาการ ผู้เรียนมีกิจกรรมโต้ตอบระหว่างระหว่างกัน จัดทำโครงงานระหว่างการเรียนรู้ มีการสร้างสรรค์งานเป็นรายบุคคลหรือรายกลุ่ม เป็นต้น

กล่าวได้ว่าประเด็นสำคัญในการบริหารเทคโนโลยีสำหรับสถานศึกษาได้แก่ การยอมรับเทคโนโลยี นวัตกรรมและการเปลี่ยนแปลง รวมทั้ง การเข้าถึงเทคโนโลยี

3. การนิเทศ ติดตาม ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ผู้บริหารสถานศึกษาและครูมีการ ติดตามและประเมินผลการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารจัดการให้ครอบคลุมภารกิจของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายและเป้าหมาย มีการยกย่องเชิดชูเกียรติครูและผู้เรียนที่ประสบความสำเร็จในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

บทสรุป

การเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมที่กระทบต่อสถานศึกษาในยุคดิจิทัลที่มีความผันผวน ไม่แน่นอน สลับซับซ้อน และคลุมเครือ นั้น เป็นสิ่งที่ไม่สามารถหยุดยั้งได้ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ มีการวางแผนการขับเคลื่อนสถานศึกษาในการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียน ได้แก่การบริหารการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา และการบริหารเทคโนโลยีสำหรับสถานศึกษาไปพร้อมกันกับหลักธรรมาภิบาลในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 โดยผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการบริหารสถานศึกษา คือ ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีสมรรถนะที่เหมาะสมในการบริหารจัดการการเรียนรู้ที่

เชื่อมโยงความคิดและความรู้ให้กับผู้เรียนที่เป็นกลุ่มคนที่เกิดในยุคดิจิทัล โดยครูและผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มคนที่อพยพเข้ามาสู่ยุคดิจิทัล ให้บรรลุเป้าหมายของการศึกษาที่สำคัญ คือ คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข ประสบความสำเร็จในการทำงาน มีความสามารถ มีศักยภาพเต็มสมบูรณ์ ส่งผลต่อการพัฒนาชุมชน สังคม และประเทศชาติ นำไปสู่การพัฒนาประเทศที่ยั่งยืน แข่งขันกับนานาประเทศ โดยที่สามารถรักษาเอกลักษณ์ ศิลปะ วัฒนธรรม รวมทั้งคุณธรรม จริยธรรมตามหลักศาสนา อันเป็นคุณลักษณะของความเป็นไทยให้ยั่งยืนต่อไป สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคดิจิทัล (National Education Plan 2017-2036)

รายการอ้างอิง

- Cordell, R. (2013). Information literacy and digital literacy: Competing or complementary? *Communication in Information literacy*, 7(2), 177-183.
- Gilster, P. (1997). Digital literacy.: In Bhornchanit Leenaraj. (2017). Digital literacy skill for developing learning quality. *T.L.A. Bulletin*, 61(2), 76-92.
- Good governance principles in the Constitution of the Kingdom of Thailand BE 2560. Retrieved September 13, 2018, from <http://library2.parliament.go.th/ebook/content-issue/2560/hi2560-051.pdf>
- Harisa Yongwannakorn, Dr. Somchai Thepsaeng , BRO. Dr. Thanad Anan, (2013). Learning Refrom for Teacher in te Era of Globalization. *SWU Educational Adminitration Journal*, Vol 10, No 19. Retrieved Dec. 20, 2018, from <http://ejournals.swu.ac.th/index.php/EAJ/article/viewFile/4122/4086>. [in Thai].
- Ian Jukes, Ted McCain and Bruce Macdonald, (2007). Understanding Digital Children (DKs) Teaching & Learning in the New Digital Landscape. Retrieved Dec. 20, 2018, from http://wvde.state.wv.us/principalsinstitute/institute07-08/docs_summer/SummerDay04_Jukes--NewDigitalLandscape.pdf.
- Jirapon Sunkpho Dr. Suwan Juntiwarakij and Saowanee Udeerum, (2017). Digital Leadership A Case Study: Enterprise IT and IT-Related Organizations in Bangkok and its Vicinity. Retrieved Sep. 13, 2018, from <http://cio.citu.tu.ac.th/cio2016/images/04-2407.pdf>. [in Thai].
- Ministry of Education, (2007). Guidelines for decentralization of administration and education for the Board District Office of Education and Educational Institutions in accordance with Ministerial Regulations Establish criteria and methods of decentralization, administration and education management. Bangkok: The Agricultural Cooperative Federation of Thailand. Limited. [in Thai].
- National Statistical Office, Ministry of Digital Economy and Society, (2018). The 2018 Household Survey on the Use of Information and Communication Technology (Quarter 1) Retrieved Oct. 13, 2018, from <http://www.nso.go.th/sites/2014/DocLib13/ด้านCT/เทคโนโลยีในครัวเรือน/2561/ict61-CompleteReport-Q1.pdf>. [in Thai].
- Nuanchan Jutapakdeekul, (2015). Digital Generation. *Encyclopedia of Education*, Faculty of Education ;Srinakharinwirot University, Vol 50, page 79-83. Retrieved Dec. 20, 2018, from <http://ejournals.swu.ac.th/index.php/ENEDU/article/view/6704/6315>. [in Thai].
- Nuchnara Rattanasiraprapha, (2014). The School Administrators' Competencies Affecting The World-Class Standard Schools' Characteristics Under Office of The Basic Education Commission. *Veridian E-Journal*, Slipakorn University, Vol 7, No 3, p507-528. Retrieved Sep. 13, 2018, from <https://www.tci-thaijo.org/index.php/Veridian-E-Journal/article/view/27459>. [in Thai].
- Office of National Education Council, (2017). National Education Plan 2017-2036. Bangkok, PrikWarn graphic Co. Ltd. [in Thai].

- Passakorn Ruengrong et al, 2014. Educational Technology VS Thai Teachers in 21ST Century. Panyapiwat Journal, 5, 195-207. Retrieved September 13, 2018, from <https://tci-thaijo.org/index.php/pimjournal/article/view/20162>. [in Thai]
- Praedao Sanongphan and Dr. Saowanee Sirisooksilp, (2014). 21st Century School Administrator Skills under the Office of Udonthani Primary Educational Service Area 3. Journal of Education, Khon Kaen University, Vol.37, No.4, Oct. - Dec., p 42-50. Retrieved September 13, 2018, from <https://tci-thaijo.org/index.php/EDKKUJ/article/view/49167>. [in Thai].
- Sasima Suk-Sawang, (2017). VUCA World. Retrieved November 13, 2018, from <https://www.sasimasuk.com/16768188/vuca-world>. [in Thai].
- Sukanya Chaemchoy, (2015). Technology Leadership: Leading Technology Into 21st Century School. Vol 17 No 4, p 216-224. Journal of Education Naresuan University. Retrieved September 13, 2018, from https://www.tci-thaijo.org/index.php/edujournal_nu/article/view/43757/36198. [in Thai].
- Supak Yompook, Viroj Jadesadalug, (2015). The Basic Education School Administration and the Perception of Operational Support Affect to Teaching Effectiveness of Teachers in Secondary School Under the Secondary Education Service Area Office 1 Group 4TH. Veridian E-Journal, Slipakorn University, Vol 8, No 2, p1476-1495. Retrieved September 13, 2018, from <https://www.tci-thaijo.org/index.php/Veridian-E-Journal/article/view/40325/33274>. [in Thai].
- Vicharn Panich, (2013). In: The process of education in the 21st century. Retrieved September 13, 2018, from http://arit.mcruc.ac.th/km56/admin/download/10KM_1.pdf. [in Thai]
- Yamkasikorn, M. (2016) Professional Learning Community: Challenges in Self-Development of Teacher. In academic Conference of the Teachers' Council of Thailand 2016, Research Innovative Learning and Educational Management for Sustainable Development, 27-28 August 2016. Bangkok: The Teachers' Council of Thailand.
- Yamkasikorn, M., Jiraro, P., & Phothong, W. (2015). Research and Development of Science, Mathematics, and Computer Teachers through English for Integrated Studies Leading to International Standard of the School within EIS (English for Integrated Studies) Networks. Bangkok : Office